

IJTIMOIIY ISHCHILAR RIVOJLANISHIDA AYOLLAR HARAKATINING O'RNI: TARIXIY TAHLIL

Namangan davlat pedagogika institute
IJT-DU-25guruh Muxtorova Gulmira
Ilmiy rahbar: Habibjonova Nodira

Annotatsiya: Ushbu maqola ijtimoiy ishchilarni rivojlantirish jarayonida ayollar harakatining tarixiy rolini tahlil qiladi. Tadqiqot XIX asrdan XXI asrgacha bo'lgan davrni qamrab oladi va ayollar faolligi ijtimoiy ishning professional va strategik rivojlanishiga qanday ta'sir ko'rsatganini o'rganadi. Maqolada tarixiy kontekst, metodlar, natijalar va muhokama orqali ayollar harakatining jamiyat va ijtimoiy ish tizimidagi o'rni yoritilgan.

Kalit so'zlar: ayollar harakati, ijtimoiy ish, tarixiy tahlil, ayollar roli, kasbiy rivojlanish

Аннотация: Статья анализирует историческую роль женского движения в развитии социальных работников. Исследование охватывает период с XIX по XXI век и изучает, как активность женщин влияла на профессиональное и стратегическое развитие социальной работы. В статье освещены исторический контекст, методы исследования, результаты и обсуждение влияния женского движения на общество и систему социальной работы.

Ключевые слова: женское движение, социальная работа, исторический анализ, роль женщин, профессиональное развитие

Annotation: This article analyzes the historical role of the women's movement in the development of social workers. The study covers the period from the 19th to the 21st century and examines how women's activism influenced the professional and strategic development of social work. The article highlights the historical context, research methods, results, and discussion on the role of the women's movement in society and the social work system.

Kirish.

Ijtimoiy ish sohasi tarixida ayollar harakati muhim rol o'ynagan. Shaxsiy kuzatuvim shuki, XIX asr oxiri va XX asr boshlarida ayollar tomonidan tashkil etilgan settlement markazlari, xayriya jamiyatlari va ijtimoiy yordam tashabbuslari ijtimoiy ishning professional shakllanishiga katta turtki bo'lgan [1], [2]. Ushbu jarayon nafaqat amaliy yordamni ta'minlagan, balki ijtimoiy ish etikasini, nazariy bilimlarni va kadrlarni tayyorlash tizimini rivojlantirishga xizmat qilgan. Bugungi kunda ayollar harakati nafaqat tarixiy tajriba sifatida, balki zamonaviy ijtimoiy ishchilar tayyorlash tizimiga integratsiyalashgan pedagogik metodlar orqali aks etadi [3], [4]. Shu sababli,

tadqiqotning asosiy maqsadi — ayollar harakatining ijtimoiy ishchilar maktablari rivojiga ta'sirini tarixiy tahlil qilish va zamonaviy pedagogik jarayon bilan bog'lashdir. Ijtimoiy ishning rivojlanishi jamiyatdagi zaif qatlamlarni qo'llab-quvvatlash, adolat va tenglikni ta'minlash bilan chambarchas bog'liq. Tarixiy tahlillar shuni ko'rsatadiki, ayollar harakati nafaqat ijtimoiy yordam ko'rsatish, balki ijtimoiy ishning professional shakllanishida ham muhim rol o'ynagan. Shaxsiy fikrimcha, ayollarning ko'ngilli faoliyati va siyosiy faolligi XIX asrdan boshlab ijtimoiy ishning strukturaviy va metodologik asoslarini yaratishga turtki bo'lgan. Xususan, ayollar o'z tashabbuslari orqali kambag'al oilalar, yetimlar va nogironlarni qo'llab-quvvatlash bilan birga, jamiyatdagi gender tengligini ilgari surish, ijtimoiy xizmatlarning samaradorligini oshirish kabi masalalarni ham hal qilishgan. Shu nuqtai nazardan, ayollar harakati ijtimoiy ishning faqat amaliy emas, balki ilmiy va strategik rivojlanishiga ham bevosita ta'sir ko'rsatgan deb hisoblayman. Shuningdek, hozirgi davrda ayollar faolligi nafaqat nodavlat tashkilotlar va mahalliy ijtimoiy xizmatlarda, balki global miqyosda ham ijtimoiy ishning innovatsion shakllarini yaratishda katta ahamiyat kasb etmoqda. Bu holat mening ilmiy qarashimcha, jamiyatni barqaror rivojlantirish va ijtimoiy adolatni ta'minlashda ayollarning o'rnini yanada oshirish zarurligini ko'rsatadi.

Metodologiya

Tadqiqot metodologiyasi quyidagilardan iborat:

1. Tarixiy-tahliliy metod — XIX va XX asrda ayollar tomonidan tashkil etilgan ijtimoiy yordam markazlari, settlement-harakatlari va dastlabki ijtimoiy ish maktablari o'rganildi [1], [2], [5]. Bu metod orqali ayollar harakatining professional ijtimoiy ish rivojiga ta'siri aniqlangan.

2. Qiyosiy (komparativ) metod — AQSh va Yevropada ayollar harakati orqali tashkil etilgan ijtimoiy ish maktablari tajribasi solishtirildi [2], [6]. Shaxsiy fikrim shuki, turli mamlakatlarda farqlar bo'lsa-da, ayollar tashabbuslari va ijtimoiy yordam faoliyati bir xil ijtimoiy rolni bajargan.

3. Kontent-tahlil — tarixiy manbalar, ayollar tashkil qilgan markazlar va settlement-harakatlarining arxiv materiallari, ilmiy maqolalar tahlil qilindi [3], [7]. Ushbu metod orqali ayollar harakatining ijtimoiy ish sohasidagi ahamiyati ilmiy jihatdan asoslandi. Ushbu tadqiqot tarixiy va sifatli tahlil metodlari asosida olib borildi. Shaxsiy fikrimcha, ayollar harakatining ijtimoiy ishga ta'sirini chuqur anglash uchun nafaqat tarixiy manbalarni o'rganish, balki ularning faoliyati va ijtimoiy natijalarini tahlil qilish zarur. Ushbu tadqiqot tarixiy va sifatli tahlil metodlari asosida olib borildi. Shaxsiy fikrimcha, ayollar harakatining ijtimoiy ishga ta'sirini chuqur anglash uchun nafaqat tarixiy manbalarni o'rganish, balki ularning faoliyati va ijtimoiy natijalarini tahlil qilish zarur. Tadqiqot jarayonida quyidagi metodlar qo'llanildi:

1. Adabiyotlarni tahlil qilish: XIX–XXI asrlar davomida ayollar harakati va ijtimoiy ish bilan bog'liq ilmiy maqolalar, kitoblar va rasmiy hujjatlar o'rganildi. Bu

metod orqali ayollar faoliyatining tarixiy bosqichlari va ijtimoiy ishning rivojlanishidagi roli aniqlandi.

2. Tarixiy-kontekstual tahlil: Ayollar harakatining jamiyatdagi o'рни, ijtimoiy siyosatga ta'siri va professional ijtimoiy ish shakllariga qo'shgan hissassi tarixiy jarayonlar doirasida o'rganildi.

3. Sifatli tahlil: Ayollar harakatining ijtimoiy adolat, tenglik va zaif qatlamlarni qo'llab-quvvatlashdagi ahamiyati sifatli tahlil qilindi. Shu yo'l bilan nafaqat amaliy, balki strategik va ilmiy jihatlari ham ko'rib chiqildi.

Shaxsiy nuqtai nazarimcha, tarixiy manbalarni zamonaviy ijtimoiy ish prinsiplari bilan solishtirish metodologik jihatdan muhim ahamiyatga ega, chunki bu nafaqat ayollar harakatining tarixiy ahamiyatini yoritadi, balki hozirgi ijtimoiy ishning strategik rivojlanishiga ham tahliliy asos yaratadi.

Natijalar

1. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, XIX asr oxirida tashkil etilgan settlement markazlari va xayriya jamiyatlarining asosiy tashabbuskorlari ayollar bo'lgan [1], [2]. Bu markazlar urbanizatsiya va sanoatlashtirish natijasida yuzaga kelgan ijtimoiy muammolarni hal qilishga xizmat qilgan.

2. XX asrda universitetlar va ijtimoiy ish maktablari tashkil etilgach, ayollar harakati professional ijtimoiy ishning shakllanishiga ta'sir ko'rsatgan [5], [6]. Ayollar tashkil etgan dastlabki kurslar, treninglar va amaliyotlar kadrlar tayyorlash sifatini oshirishga xizmat qilgan.

3. Shaxsiy fikrim shuki, ayollar harakatining ijtimoiy ish maktablariga ta'siri bugungi kunda ham sezilarli bo'lib, zamonaviy pedagogik metodlar, gender yondashuvlari va interaktiv treninglar orqali aks etadi [3], [7].

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, ayollar harakati ijtimoiy ishning rivojlanishida tarixiy jihatdan muhim rol o'ynagan. Shaxsiy fikrimcha, quyidagi asosiy natijalar ajralib turadi:

1. XIX asr: Sanoat inqilobi davrida ayollar hayriya tashkilotlari va ko'ngilli guruhlar orqali kambag'al oilalar va yetim bolalarni qo'llab-quvvatlagan. Bu faoliyat ijtimoiy ishning professional shakllanishi uchun dastlabki poydevor bo'lgan.

2. XX asr boshlarida: Ayollar o'qituvchi va ijtimoiy ishchi sifatida faoliyat yuritib, ijtimoiy ish maktablari va universitetlarda yangi dasturlar va metodologiyalarni joriy qilishga hissa qo'shgan. Bu holat ayollarning ijtimoiy ishning ilmiy va strategik rivojlanishiga bevosita ta'sirini ko'rsatadi.

3. Ikkinchi jahon urushi davri: Ayollar urush natijasida yuzaga kelgan ijtimoiy muammolarni hal qilishda faol qatnashgan, nogironlar, yetimlar va oilalarga yordam ko'rsatish orqali ijtimoiy xizmatlarni kengaytirgan.

4. XXI asr: Hozirgi kunda ayollar global va mahalliy ijtimoiy xizmatlarda yetakchi rol o'ynab, gender tengligi, oilaviy va bolalarni qo'llab-quvvatlash,

nogironlar huquqlarini himoya qilish kabi sohalarda strategik va innovatsion loyihalarni amalga oshirmoqda. Shaxsiy fikrim shuki, tarixiy tahlil ko'rsatadiki, ayollar faolligi nafaqat ijtimoiy ishning amaliy rivojlanishiga, balki uning ilmiy, strategik va innovatsion shakllariga ham bevosita ta'sir ko'rsatgan. Shu bilan birga, ayollar harakati ijtimoiy adolat va tenglikni ilgari surishda doimiy vosita bo'lib kelgan.

Muhokama

Natijalarni tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, ayollar harakati ijtimoiy ishchilar maktablarining rivojlanishida markaziy rol o'ynagan. Shaxsiy kuzatuvim shuki, XIX–XX asrda ayollar tashabbuslari orqali tashkil etilgan markazlar va settlement-harakatlari faqat amaliy yordam ko'rsatish bilan cheklanmay, professional standartlarni shakllantirishga, kadrlar malakasini rivojlantirishga va ijtimoiy ish nazariyasini boyitishga xizmat qilgan. Bugungi kunda innovatsion pedagogik metodlar bilan uyg'unlashtirilgan holda ayollar harakati tajribalari kadrlar tayyorlash sifatini oshirish, multidisipliner ko'nikmalarni rivojlantirish va jamiyatdagi ijtimoiy ehtiyojlarga samarali javob berish imkonini beradi [4], [6], [7].

Natijalar shuni ko'rsatdiki, ayollar harakati ijtimoiy ishning rivojlanishida nafaqat amaliy, balki strategik va ilmiy jihatdan muhim ahamiyatga ega. Shaxsiy fikrimcha, XIX asrdagi hayriya va ko'ngilli faoliyatdan XXI asrga kelib ayollarning ijtimoiy ish tizimidagi roli tubdan o'zgardi: ular endi nafaqat yordam ko'rsatish, balki ijtimoiy siyosat, tadqiqot va innovatsion loyihalarni amalga oshirishda yetakchi hisoblanadi. Tarixiy tahlil ko'rsatadiki, ayollar harakati orqali ijtimoiy ishning professional standarti shakllandi va gender tengligi masalalari ilgari surildi. Shaxsiy nuqtai nazarim shuki, ayollar faoliyati ijtimoiy ishni jamiyatning zaif qatlamlariga yo'naltirishda muhim vosita bo'lib xizmat qilmoqda va bu jarayonning davomiyligi jamiyat barqarorligi uchun zarur. Shuningdek, hozirgi davrda ayollar nodavlat tashkilotlar, xalqaro institutlar va mahalliy xizmatlarda innovatsion loyihalarni amalga oshirib, ijtimoiy ishning samaradorligini oshirishga hissa qo'shmoqda. Bu holat shuni ko'rsatadiki, ayollar harakati ijtimoiy ishning faqat tarixiy asoslarini yaratish bilan cheklanmay, balki uning kelajakdagi rivojlanish strategiyasini belgilashda ham hal qiluvchi rol o'ynamoqda. Shaxsiy ilmiy qarashim shuki, ayollar harakatining ijtimoiy ish bilan bog'liq tarixiy va zamonaviy jarayonlarini chuqur tahlil qilish, ijtimoiy siyosat va amaliy xizmatlarni yanada takomillashtirish uchun muhim metodologik asosdir.

Xulosa

Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, ijtimoiy ishchilar maktablarining rivojlanishida ayollar harakati tarixiy va pedagogik jihatdan muhim rol o'ynagan. Settlement markazlari, xayriya jamiyatlari va dastlabki kurslar professional ijtimoiy ishning shakllanishini ta'minlagan. Shaxsiy fikrim shuki, tarixiy tajribalarni zamonaviy pedagogik innovatsiyalar bilan uyg'unlashtirish bugungi kunda ijtimoiy ishchilar tayyorlash sifatini oshirish va jamiyatdagi ijtimoiy ehtiyojlarga samarali javob berish

imkoniyatini yaratadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, ayollar harakati ijtimoiy ishning tarixiy rivojlanishida va uning zamonaviy shakllarida muhim rol o'ynagan. XIX asrdagi hayriya va ko'ngilli faoliyatdan boshlab, ayollar professional ijtimoiy ish tizimining shakllanishiga, gender tengligini ilgari surishga va zaif qatlamlarni qo'llab-quvvatlashga bevosita ta'sir qilgan. Shaxsiy fikrimcha, ayollar harakati nafaqat ijtimoiy yordamni ko'rsatish bilan cheklanmay, balki ijtimoiy siyosat, tadqiqot va strategik rivojlanishga hissa qo'shadi. XXI asrda ayollar global va mahalliy ijtimoiy xizmatlarda innovatsion loyihalarni amalga oshirib, ijtimoiy ishning samaradorligini oshirishda yetakchi rol o'ynashmoqda. Xulosa qilib aytganda, tarixiy tahlil va zamonaviy kuzatuvlar shuni ko'rsatadiki, ayollar harakati ijtimoiy ishning barqaror rivojlanishi va jamiyatdagi adolatni ta'minlash uchun hal qiluvchi omil hisoblanadi. Shu sababli, ijtimoiy ish sohasida ayollarning faoliyati va ularning tarixiy merosini chuqur o'rganish va qo'llab-quvvatlash zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Addams, J. Twenty Years at Hull House. Chicago: Macmillan, 1910.
2. Richmond, M. E. Social Diagnosis. New York: Russell Sage Foundation, 1917.
3. Healy, L. M. International Social Work. Oxford: Oxford University Press, 2008.
4. Dominelli, L. Social Work in a Globalizing World. Cambridge: Polity Press, 2010.
5. Finkelman, J. The Origins of Social Work Education. New York: Routledge, 2007.
6. Popple, P., & Leighninger, L. Social Work, Social Welfare, and American Society. Boston: Allyn & Bacon, 2011.
7. Specht, H., & Courtney, M. Unfaithful Angels. New York: Free Press, 1994.